

Prof. Dr. Murat DOĞAN

Doç. Dr. Gökhan ŞAHAN

Doç. Dr. Ahmet Hulusi AKKAŞ

Doç. Dr. İsmail ATAMULU

Doç. Dr. Aynur HASOĞLU

HUKUKUN TEMEL KAVRAMLARI

Prof. Dr.
Murat DOĞAN

Doç. Dr.
Gökhan ŞAHAN

Doç. Dr.
Ahmet Hulusi AKKAŞ

Doç. Dr.
İsmail ATAMULU

Doç. Dr.
Aynur HASOĞLU

HUKUKUN TEMEL KAVRAMLARI

3. Baskı

ADALET YAYINEVİ
Ankara - 2025

ADALET BASIM YAYIM DAĞITIM SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.

Hukukun Temel Kavramları

Murat Doğan - Aynur Hasoğlu - Gökhan Şahan -
Ahmet Hulusi Akkaş - İsmail Atamulu

Hukuk Yayınları Dizisi – 2712

Üçüncü Baskı : Eylül, 2025
İkinci Baskı : Kasım, 2023
Birinci Baskı : Ekim, 2020

ISBN : 978 – 625 – 377 – 453 – 0

ADALET YAYINEVİ

Merkez

Strazburg Caddesi No: 10/B Sıhhiye-Ankara
Tel : (0312) 231 17 00
Fax : (0312) 231 17 10

Dağıtım

Strazburg Caddesi No: 17/B Sıhhiye-Ankara

 : adalet.com.tr – adaletyayinevi.com
 : adalety@adaletyayinevi.com

İstanbul Şube

Mustafa Kemal Caddesi No: 60/C
(Anadolu Adliyesi Karşısı) Kartal-İstanbul
Tel : (0216) 305 72 81

Bursa Şube

Bursa Adliye Sarayı Zemin Kat Bursa

 : facebook.com/adaletyayinevi
 : twitter.com/adaletyayinevi

Sayfa Tasarımı:

Nimet Yıldız

Kapak Tasarımı:

Yasin Özbudak

Baskı:

Dedemat Ambalaj Matbaacılık San. ve Dış Tic.Ltd.Şti.
Melih Gökçek Bulvarı 1447 Cadde No: 37
İvedik Organize Sanayi Yenimahalle/Ankara
Sertifika No: 70086

Şehitlerimize...

ÜÇÜNCÜ BASKIYA ÖNSÖZ

Eserin üçüncü baskısını, ikinci baskıyı gözden geçirip yeni yayımlanan eserleri, mevzuat ve önemli içtihat değişikliklerini göz önünde tutarak hazırlamış bulunuyoruz.

Kitabın yazarları olan değerli mesai arkadaşlarım Doç. Dr. Ay-nur Hasoğlu'na, Doç. Dr. Gökhan Şahan'a, Doç. Dr. Ahmet Hulusi Akkaş'a ve Doç. Dr. İsmail Atamulu'ya bu baskıda da gösterdikleri titizlikten dolayı teşekkür ediyorum.

Kitabın üçüncü baskısını da birlikte gerçekleştirmekten memnuniyet duyduğumuz başta Hakan Karaaslan olmak üzere bütün Adalet Yayınevi çalışanlarına özenli çalışmaları sebebiyle şükranlarımı arz ediyorum.

Eserin öğrencilerimize ve diğer okuyuculara faydalı olmasını diliyorum.

14 Eylül 2025 / Kayseri
Prof. Dr. Murat DOĞAN
(Yazarlar Adına)

İKİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ

Eserin ilk baskısının tükenmesi üzerine ikinci baskısının yapılması ihtiyacı doğmuştur. Bu baskıyı hazırlarken ilk baskıdan sonra yayımlanan eserler, mevzuatta meydana gelen değişiklikler ve önem arzeden içtihat değişiklikleri de değerlendirilmiştir.

Kitabın bu baskısında da beraber çalışmaktan mutluluk duyduğum, kıymetli meslektaşlarım ve mesai arkadaşlarım Dr. Öğretim Üyesi Aynur Hasoğlu'na, Doç. Dr. Gökhan Şahan'a, Doç. Dr. Ahmet Hulusi Akkaş'a ve Doç. Dr. İsmail Atamulu'ya teşekkür ediyorum.

Kitabın ikinci baskısını da özenle gerçekleştiren başta Hakan Karaaslan olmak üzere bütün Adalet Yayınevi çalışanlarına şükranlarımı arz ediyorum.

Bu baskının da okuyanlara faydalı olmasını diliyorum.

7 Kasım 2023 / Kayseri

Prof. Dr. Murat DOĞAN

(Yazarlar Adına)

ÖNSÖZ

İnsanın en önemli ihtiyaçları yeme, içme, giyinme, barınma, eğitim, sağlık olarak sıralanabilir. Bunlar kadar önemli başka bir ihtiyaçları da sosyal düzen kurallarıdır. Gerçekten, insanların gerek fert olarak hayatlarını sürdürebilmeleri gerekse toplum hayatını düzen içerisinde sürdürebilmeleri için birtakım kurallara ihtiyaçları bulunmaktadır. Bu kurallar arasında, adaleti, eşitliği, düzeni ve güvenliği sağlama amacı güden ve Devletin uyulmasını zor kullanarak sağladığı hukuk kuralları ayrı bir yere sahiptir. Bu önemi sebebiyle de sadece hukuk fakültelerinde değil, hemen her fakültede hukukun temel kavramları, hukuka giriş, hukuk başlangıcı ve benzeri adlarla hukuk kuralları hakkında genel bilgi vermeye yönelik, hukuki müesseseleri genel hatlarıyla ele alan, temel hukuk mantığını kazandırma amacı taşıyan derslere yer verilmektedir. Hatta yalnızca üniversitelerde değil, artık ortaokullarda da “Hukuk ve Adalet” adıyla aynı amacı güden dersler müfredata eklenmiş bulunmaktadır.

Bu kitap, yıllardır çeşitli fakülte ve yüksekokullarda hukukun temel kavramları, hukuka giriş, hukuk başlangıcı gibi dersleri veren beş ayrı akademisyen tarafından birlikte kaleme alınmıştır. Amacımız; ders programlarında bu dersler bulunan iktisadi ve idari bilimler fakülteleri, sosyal ve beşeri bilimler fakülteleri, uygulamalı bilimler fakülteleri, sosyal bilimler meslek yüksekokulları ve adalet meslek yüksekokulları ve benzeri okulların öğrencilerine genel bilgi sunan, hukuki müesseseleri tanıtmaya ve hukuk mantığını kazandırma amacı güden bir eser ortaya koymaktır. Böylece yıllar içerisinde oluşan bilgi birikiminin ve özellikle bu derslerdeki tecrübenin, öğrenciye faydalı olacak tarzda sunulması arzu edilmiştir.

Kitapta; konular, anlaşılır bir dille ve mümkün olduğunca örneklerle aktarılmaya ve zaman zaman şemalarla açıklanmaya çalışılmıştır. Bilimsel eserlere dipnotlarda atıf yapılmayarak, yararlanılan eserler kaynakçada gösterilmekle yetinilmiştir. Kitabın yazımında hukuk alanında yayımlanmış genel eserlerden faydalanılmıştır. Doktrindeki tartışmalara yer verilmemiştir. Okuyucuya yararlı olacağı düşüncesiyle bir kavram dizini eklenmiştir.

Kitap, sistematığı ve konu bütünlüğü bozulmayacak şekilde, yazarlarının kaleme aldıkları kısımlar dikkate alınarak bölümlere ayrılmıştır. Ancak, bazı bölümlerde bazı konular farklı yazarlar tarafından kaleme alınmıştır. Bu çerçevede; tarafımdan, birinci bölüm, ikinci bölüm, üçüncü bölümün § 1., § 2. ve § 3. başlıkları ve yedinci bölüm kaleme alınmış; üçüncü bölümün § 8. başlığı, dördüncü bölüm ve dokuzuncu bölüm Dr. Öğretim Üyesi Aynur Hasoğlu; üçüncü bölümün § 5., § 6. ve § 7. başlıkları ile sekizinci bölümün § 1. ve § 2. başlıkları Dr. Öğretim Üyesi İsmail Atamulu; altıncı bölüm ile sekizinci bölümün § 3. başlığı Dr. Öğretim Üyesi Ahmet Hulusi Akkaş; üçüncü bölümün § 4. başlığı, beşinci bölüm ve sekizinci bölümün § 4. başlığı da Dr. Öğretim Üyesi Gökhan Şahan tarafından yazılmıştır.

Birden fazla yazarın bir eseri kalemi almasının kolaylıkları yanı sıra bazı güçlükleri de bulunmaktadır. Özellikle kullanılan dil ve üslup yazara göre değişmektedir. Bu dil ve üslup farklılığının, yazarların özgün tarzlarını bozmadan, okuyucuyu yormayacak ve anlamayı zorlaştırmayacak şekilde asgariye indirilmesi, birliğin sağlanması gerekmektedir. Bu eserin yazımında, dil ve üslup birliğini sağlama görevini değerli meslektaşım Dr. Öğretim Üyesi İsmail Atamulu üstlenmiş ve fedakârane çalışmasıyla başarıyla gerçekleştirmiştir. Kendisine diğer yazar arkadaşlarım adına özel olarak teşekkürlerimi sunuyorum.

Birlikte eser yazmaktan mutluluk duyduğum, kitabın yazımı sürecinde her safhada titiz bir çalışma sergileyen, kıymetli meslektaşlarım ve mesai arkadaşlarım Dr. Öğretim Üyesi Aynur Hasoğlu'na, Dr. Öğr. Üyesi Gökhan Şahan'a, Dr. Öğretim Üyesi Ahmet Hulusi Akkaş'a ve Dr. Öğretim Üyesi İsmail Atamulu'ya sonsuz şükranlarımı sunuyorum.

Kitabın yayınlanmasında katkıda bulunan Arş. Gör. Emre Köroğlu'na, özenle yayını gerçekleştiren başta Hakan Karaaslan olmak üzere bütün Adalet Yayınevi çalışanlarına teşekkür ediyorum.

Bu mütevazı eserin, okuyanlara faydalı olmasını diliyorum.

10 Eylül 2020 / Kayseri

Prof. Dr. Murat Doğan

(Yazarlar Adına)

İÇİNDEKİLER

ÜÇÜNCÜ BASKIYA ÖNSÖZ	7
İKİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ	9
ÖNSÖZ	11
İÇİNDEKİLER	13
KISALTMALAR	31

BİRİNCİ BÖLÜM

SOSYAL HAYAT VE SOSYAL DÜZEN KURALLARI

§ 1. SOSYAL HAYAT VE SOSYAL DÜZENİN SAĞLANMASININ GEREKLİLİĞİ	33
§ 2. SOSYAL DÜZEN KURALLARI VE TÜRLERİ	34
I. GENEL OLARAK	34
II. SOSYAL DÜZEN KURALLARININ TÜRLERİ	35
A. DİN KURALLARI	36
B. AHLAK KURALLARI	37
C. GÖRGÜ KURALLARI	39
D. HUKUK KURALLARI	40
§ 3. HUKUK KURALLARI İLE DİĞER SOSYAL DÜZEN KURALLARININ KARŞILAŞTIRMASI	42
I. GENEL OLARAK	42
II. DİN KURALLARI İLE KARŞILAŞTIRMASI	42
III. AHLAK KURALLARI İLE KARŞILAŞTIRMASI	44
IV. GÖRGÜ KURALLARI İLE KARŞILAŞTIRMASI	46

İKİNCİ BÖLÜM

HUKUK KAVRAMI, HUKUKUN AMACI VE TÜRLERİ

§ 1. HUKUK TERİMİ VE KAVRAMI	49
I. HUKUK TERİMİ	49
II. HUKUK KAVRAMI	50
A. TANIM	50

B. HUKUK KURALLARININ NİTELİKLERİ	50
1. Genel ve Soyut Nitelikte Olmaları.....	51
2. Objektif Nitelikte Olmaları.....	51
3. Sürekli Nitelikte Olmaları.....	52
4. Dışa Yansıyan Davranışları Düzenlemeleri.....	52
5. Uyulması Devlet Tarafından Zorla Sağlanmalı	52
§ 2. HUKUKUN AMACI.....	52
I. ADALETİ TESİS ETMEK.....	53
II. SOSYAL DÜZENİ SAĞLAMAK	54
III. EŞİTLİĞİ SAĞLAMAK.....	55
IV. HUKUKİ GÜVENLİĞİ SAĞLAMAK.....	56
V. TOPLUMUN İHTİYAÇLARINI KARŞILAMAK	57
§ 3. HUKUKUN ÇEŞİTLİ AYIRIMLARI	58
I. POZİTİF HUKUK – MEVZU HUKUK.....	58
II. OLAN HUKUK – OLMASI GEREKEN HUKUK.....	59
III. MADDİ HUKUK – ŞEKLİ HUKUK.....	60
IV. ÖZEL HUKUK – KAMU HUKUKU	61
V. MİLLİ HUKUK – MİLLETLERARASI HUKUK	63

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HUKUKUN UYGULANMASI

§ 1. HUKUK KURALLARININ NİTELİKLERİ BAKIMINDAN UYGULAMA ALANI.....	65
I. GENEL OLARAK	65
II. EMREDİCİ HUKUK KURALLARI	65
III. TANIMLAYICI HUKUK KURALLARI	67
IV. YETKİ VERİCİ KURALLAR.....	68
V. İLGA EDİCİ KURALLAR	68
VI. TAMAMLAYICI HUKUK KURALLARI	69
VII. YORUMLAYICI HUKUK KURALLARI.....	70
§ 2. HUKUK KURALLARININ YER BAKIMINDAN UYGULAMA ALANI	71
I. GENEL OLARAK	71
II. YER BAKIMINDAN UYGULAMADA KABUL EDİLEN İLKELER.....	71
A. MÜLKİLİK (YERSELLİK).....	71
B. ŞAHSİLİK (KİŞİSELLİK)	72
III. TÜRK HUKUKUNDA KABUL EDİLEN İLKE	72

§ 3. HUKUK KURALLARININ ZAMAN BAKIMINDAN UYGULANMA ALANI	73
I. GENEL OLARAK	73
II. HUKUK KURALLARININ YÜRÜRLÜĞE GİRMESİ VE YÜRÜRLÜKTEN KALKMASI	74
A. HUKUK KURALLARININ YÜRÜRLÜĞE GİRMESİ.....	74
1. Yürürlük Tarihi Öngörülmüş Olan Kuralların Yürürlüğe Girmesi.....	75
2. Yürürlük Tarihi Öngörülmemiş Olan Kuralların Yürürlüğe Girmesi.....	75
B. HUKUK KURALLARININ YÜRÜRLÜKTEN KALKMASI.....	76
1. Süresinin Dolması Sebebiyle Yürürlükten Kalkma	77
2. İptal Sebebiyle Yürürlükten Kalkma	78
3. Başka Bir Hukuk Kuralı Sebebiyle Yürürlükten Kalkma	78
a. Açık Yürürlükten Kaldırma	79
b. Örtülü (Zimni) Yürürlükten Kaldırma	79
III. HUKUK KURALLARININ GERİYE YÜRÜMEMESİ (KANUNLARIN GEÇMİŞE ETKİLİ OLMAMASI)	82
A. İLKE	82
B. İSTİSNALAR	83
1. Ceza Hukukunda Lehe Olan Kanunun Uygulanması	83
2. Usul Hukukunda Yeni Kanunun Derhal Uygulanması	84
C. ESKİ KANUNUN YENİ KANUN ZAMANINDA ETKİSİNİ SÜRDÜRMESİ	84
1. Kural: Kazanılmış Haklar.....	84
2. İstisnalar.....	85
a. Beklenen Haklar	85
b. Kamu Düzeni ve Genel Ahlakla İlişkin Emredici Hükümler	85
§ 4. HUKUK KURALLARININ ANLAM BAKIMINDAN UYGULANMA ALANI	86
I. GENEL OLARAK	86
II. YORUM ÇEŞİTLERİ.....	86
A. YASAMA YORUMU.....	86
B. BİLİMSEL YORUM.....	87
C. YARGI YORUMU.....	87
III. YORUM METODLARI.....	87

A. SÖZEL (LAFZİ) YORUM METODU	88
B. TARİHİ YORUM METODU	88
C. AMAÇSAL YORUM METODU	88
D. ZAMANA UYGUN OBJEKTİF YORUM METODU	89
§ 5. HUKUK KURALLARININ YORUMLANMASINDA GEÇERLİ OLAN MANTIK KURALLARI	89
I. KIYAS.....	89
II. EVLEVİYET (ÖNCELİKLE UYGULAMA).....	91
III. ZIT ANLAMINDAN SONUÇ ÇIKARMA	91
§ 6. HÂKİMİN HUKUK KURALI KOYMASI	92
I. GENEL OLARAK	92
II. HÂKİMİN HUKUK KURALI KOYMASININ ŞARTLARI	92
A. KANUN BOŞLUĞU BULUNMASI	93
1. Bilinçli- Bilinçsiz Boşluk	94
2. Açık- Örtülü Boşluk	94
3. Gerçek- Gerçek Olmayan Boşluk	95
B. ÖRF VE ADET HUKUKUNDA UYGULANABİLİR BİR KURALIN BULUNMAMASI	95
III. HÂKİMİN KOYDUĞU HUKUK KURALININ ROLÜ	96
§ 7. HÂKİMİN TAKDİR YETKİSİ	96
I. GENEL OLARAK	96
II. TAKDİR YETKİSİNİN BULUNDUĞU HALLER.....	97
A. KANUNDA AÇIKÇA TAKDİR YETKİSİ VERİLEN HALLER	97
B. KANUNDA KULLANILAN DEYİMLER	98
C. KANUNUN YAZILIŞ BİÇİMİ	98
III. HÂKİMİN TAKDİR YETKİSİNİ KULLANMASI	99
§ 8. HUKUK KURALLARININ YAPTIRIMI	99
I. GENEL OLARAK	99
II. YAPTIRIM KAVRAMININ TARİHÇESİ	101
III. TÜRLERİ	101
IV. KAMU HUKUKU YAPTIRIMLARI.....	102
V. ÖZEL HUKUK YAPTIRIMLARI	103

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

HUKUKUN KAYNAKLARI

§ 1. KAYNAK KAVRAMI	107
§ 2. YÜRÜRLÜKTEKİ HUKUKUN KAYNAKLARI.....	108
I. ASLÎ KAYNAKLAR	108
A. YAZILI KAYNAKLAR.....	108
1. Anayasa.....	109
2. Kanun.....	111
3. Kanuna Denk Metinler	113
a. Uluslararası Antlaşmalar.....	113
b. Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi.....	114
4. Yönetmelik	115
5. Diğer Yazılı Hukuk Kuralları	116
B. YAZILI OLMAYAN KAYNAKLAR - ÖRF VE ADET HUKUKU.....	116
II. YARDIMCI KAYNAKLAR	118
A. BİLİMSEL GÖRÜŞLER.....	118
B. YARGI KARARLARI (KAZAİ İÇTİHAT).....	119

BEŞİNCİ BÖLÜM

HAK

§ 1. HAK KAVRAMI VE HAKKIN TÜRLERİ	121
I. HAK KAVRAMI	121
A. GENEL OLARAK	121
B. HAKKI TANIMLAYAN TEORİLER.....	121
§ 2. HAKLARIN TÜRLERİ	122
I. KAMU HUKUKU HAKLARI- ÖZEL HAKLAR.....	122
A. KAMU HUKUKU HAKLARI.....	122
B. ÖZEL HUKUK HAKLARI	124
II. KONUSUNA GÖRE HAKLAR	125
A. MALVARLIĞI HAKLARI.....	125
B. ŞAHIS VARLIĞI HAKLARI.....	125
III. DEVREDİLEBİLİR OLUP OLMAMASINA GÖRE HAKLAR	125
A. DEVREDİLEBİLİR HAKLAR	125

B. DEVREDİLEMEYEN HAKLAR	126
IV. NİTELİKLERİNE GÖRE HAKLAR	126
A. MUTLAK HAKLAR.....	126
1. Maddi Mallar Üzerindeki Mutlak Haklar.....	127
a. Mülkiyet Hakkı.....	127
b. Sınırlı Ayni Haklar.....	127
aa. İrtifak Hakları	128
bb. Rehin Hakları.....	128
cc. Taşınmaz Yüğü	129
2. Maddi Olamayan Mallar Üzerindeki Mutlak Haklar	129
3. Kişiler Üzerindeki Mutlak Haklar.....	130
B. NİSBİ HAKLAR	130
V. ETKİLERİNE GÖRE HAKLAR.....	131
A. YENİLİK DOĞURAN HAKLAR.....	131
1. Kurucu Yenilik Doğuran Haklar.....	131
2. Değiştirici Yenilik Doğuran Haklar.....	132
3. Bozucu Yenilik Doğuran Haklar	132
4. Yenilik Doğuran Hakların Özellikleri.....	132
B. ALELADE HAKLAR	133
§ 3. HAKLARIN KAZANILMASI	134
I. ASLEN KAZANMA.....	134
II. DEVREN KAZANMA	134
III. TESİSEN KAZANMA	135
IV. HAKLARIN KAZANILMASINDA İYİNİYETİN ROLÜ	135
A. İYİNİYET KAVRAMI	135
B. İYİNİYETİN UNSURLARI	136
V. HAKLARIN KULLANILMASINDA DÜRÜSTLÜK KURALI VE HAKKIN KÖTÜYE KULLANILMASI	137
A. DÜRÜSTLÜK KURALI	137
B. HAKKIN KÖTÜYE KULLANILMASI	138
VI. HAKLARIN KAYBEDİLMESİ.....	139

ALTINCI BÖLÜM

HAKLARIN KORUNMASI

§ 1. GENEL OLARAK	141
§ 2. İSTEME (TALEP) HAKKI.....	141
§ 3. DAVA HAKKI	142
I. GENEL OLARAK	142
II. DAVA TÜRLERİ	142
A. HUKUK DAVALARI.....	142
B. CEZA DAVALARI	143
C. İDARİ DAVALAR.....	145
§ 4. HAKKIN KİŞİNİN KENDİSİ TARAFINDAN KUVVET KULLANILARAK KORUNMASI	146
I. KUVVET KULLANMA.....	146
II. MEŞRU (YASAL) SAVUNMA.....	147
III. ZORUNLULUK HALİ	149
§ 5. ANAYASA MAHKEMESİNE BİREYSEL BAŞVURU YAPILMAK SURETİYLE HAKLARIN KORUNMASI.....	151
§ 6. HAKLARIN ULUSLARARASI DÜZEYDE KORUNMASI	152

YEDİNCİ BÖLÜM

HUKUKİ İŞLEM KAVRAMI, UNSURLARI VE TÜRLERİ

§ 1. HUKUKİ OLAY, HUKUKİ FİİL VE HUKUKİ İŞLEM KAVRAMLARI	155
I. HUKUKİ OLAY	155
II. HUKUKİ FİİLLER	156
A. HUKUKA AYKIRI FİİLLER	157
1. Borca Aykırı Davranışlar	157
2. Haksız Fiiller	157
B. HUKUKA UYGUN FİİLLER.....	158
1. Duygu Açıklamaları (His Açıklamaları).....	158
2. Düşünce Açıklamaları (Tasavvur/Bilgi Açıklamaları)	158
3. İrade Açıklamaları	159
a. Hukuki İşlemler.....	159
b. Hukuki İşlem Benzerleri.....	160
c. Maddi Fiiller.....	160

§ 2. HUKUKİ İŞLEMİN UNSURLARI.....	160
I. KURUCU UNSURLAR	161
A. İRADE AÇIKLAMASI	161
1. Genel Olarak	161
2. İrade Açıklamasının Unsurları	161
3. İrade Açıklamasının (Beyanının) Türleri	162
B. HUKUKİ SONUÇ	163
C. DİĞER KURUCU UNSURLAR	164
II. GEÇERLİLİK UNSURLARI	164
A. TÜM HUKUKİ İŞLEMLER BAKIMINDAN ARANAN GEÇERLİLİK UNSURLARI	164
1. Hukuki İşlemi Yapan Kişi Fiil Ehliyetine Sahip Olmalı	164
2. Hukuki İşlem Emredici Hukuk Kurallarına, Kamu Düzenine, Ahlaka ve Kişilik Haklarına Aykırı ve İmkânsız Olmamalı	165
3. Hukuki İşlem Muvazaalı Olmamalı	166
4. Hukuki İşlemi Oluşturan İrade Açıklamaları Sakatlanmamış Olmalı	166
a. Yanılma (Hata)	166
b. Aldatma (Hile)	167
c. Korkutma (İkrah/Tehdit)	168
B. SADECE BELİRLİ HUKUKİ İŞLEMLER BAKIMINDAN ARANAN GEÇERLİLİK UNSURLARI	169
1. Şekle Bağlı İşlemlerde Şekil Şartına Uyulmuş Olmalı	169
a. Genel Olarak	169
b. Şeklin Türleri	170
aa. Kaynaklarına Göre Şeklin Türleri	170
aaa. Kanunî Şekil	170
bbb. İradî Şekil	170
bb. Amaçlarına Göre Şeklin Türleri	171
aaa. Geçerlilik Şekli	171
bbb. İspat Şekli	171
cc. Yapılış Tarzına Göre Şekil	172
aaa. Sözlü Şekil	172
bbb. Yazılı Şekil	172

ccc. Resmî Şekil	173
ddd. Resmî Sicillere Tescil	173
eee. İlan	173
c. Şekle Aykırılığın Sonuçları	173
2. Tasarruf İşlemini Yapanın Tasarruf Yetkisi Olmalı.....	174
3. Karşılıklı Borç Doğuran Sözleşmelerde Aşırı Yararlanma Olmalı.....	174
4. Sebebe Bağlı Tasarruf İşlemlerinde Onun Dayandığı Borçlandırıcı İşlem Geçerli Olmalı	174
III. TAMAMLAYICI UNSURLAR (ETKİNLİK UNSURLARI).....	175
§ 3. HUKUKİ İŞLEMİN TÜRLERİ	175
I. HÜKÜM DOĞURACAKLARI ZAMANA GÖRE HUKUKİ İŞLEMLER.....	176
II. İVAZLI OLUP OLMAMALARINA GÖRE HUKUKİ İŞLEMLER	176
III. MEYDANA GELMESİ İÇİN GEREKLİ İRADE AÇIKLAMASININ SAYISINA GÖRE HUKUKİ İŞLEMLER.....	177
A. TEK TARAFLI HUKUKİ İŞLEMLER.....	177
B. İKİ TARAFLI HUKUKİ İŞLEMLER.....	177
C. KARARLAR.....	178
IV. MALVARLIĞINA YAPTIKLARI ETKİYE GÖRE HUKUKİ İŞLEMLER.....	179
A. BORÇLANDIRICI İŞLEMLER	179
B. TASARRUF İŞLEMLERİ	180
C. KAZANDIRICI İŞLEMLER.....	181
V. SEBEBE BAĞLI OLUP OLMAMALARINA GÖRE HUKUKİ İŞLEMLER	182

SEKİZİNCİ BÖLÜM

HUKUKUN BÖLÜMLERİ

§ 1. ÖZEL HUKUK VE KAMU HUKUKU AYIRIMI	185
I. GENEL OLARAK	185
II. ÖZEL HUKUK VE KAMU HUKUKU AYIRIMINDA KISTASLAR	186
A. MENFAAT (ÇIKAR) KISTASI.....	186
B. EGEMENLİK KISTASI	187
C. EŞİTLİK KISTASI.....	187
D. İRADE SERBESTİSİ (ÖZGÜRLÜĞÜ) KISTASI	187

§ 2. ÖZEL HUKUK DALLARI.....	188
I. MEDENİ HUKUK.....	188
A. GENEL OLARAK	188
B. KİŞİLER HUKUKU	189
1. Gerçek Kişiler	190
a. Kişiliğin başlangıcı	190
b. Kişiliğin Sona Ermesi	191
aa. Ölüm	191
aaa. Ölüm Karinesi.....	192
bbb. Birlikte Ölüm Karinesi	192
bb. Gaiplik	193
aaa. Genel Olarak	193
bbb. Gaiplik Sebepleri	194
aaaa. Ölüm Tehlikesi İçinde Kaybolma.....	194
bbbb. Uzun Süreden Beri Haber Alınamama	194
ccc. Gaiplik Kararının Hüküm ve Sonuçları.....	195
aaaa. Gaiplik Kararının Gaibin Evliliğine Etkisi	195
bbbb. Gaiplik Kararının Mirasa Etkisi	195
c. Gerçek Kişinin Ehliyetleri	196
aa. Hak Ehliyeti	196
bb. Fiil Ehliyeti.....	197
aaa. Genel Olarak	197
bbb. Fiil Ehliyetinin Şartları	197
aaaa. Ayırt Etme Gücüne Sahip Olmak	197
bbbb. Ergin Olmak	198
cccc. Kısıtlı Olmamak.....	199
ccc. Fiil Ehliyetine Göre Kişiler	200
aaaa. Tam Ehliyetliler	200
bbbb. Sınırlı Ehliyetliler	200
cccc. Sınırlı Ehliyetsizler.....	201
dddd. Tam Ehliyetsizler.....	203
d. Hısımlık	204
aa. Kan Hısımlığı	204

bb. Kayın Hısımlığı	206
cc. Evlat Edinmeden Doğan Hısımlık	206
d. Yerleşim Yeri (İkametgâh)	207
e. Kişisel Durum Sicili.....	209
2. Tüzel Kişiler	210
a. Genel Olarak.....	210
b. Tüzel Kişiliğin Kazanılmasında Sistemler.....	211
c. Tüzel Kişilerin Çeşitleri.....	212
aa. Tâbi Oldukları Hukuka Göre Tüzel Kişiler	213
aaa. Özel Hukuk Tüzel Kişileri	213
bbb. Kamu Hukuku Tüzel Kişileri	213
ccc. Karma Niteliği Haiz Tüzel Kişiler.....	213
bb. Yapılarına (Bünyelerine) Göre Tüzel Kişiler	214
aaa. Kişi Topluluğu Niteliğindeki Tüzel Kişiler.....	214
bbb. Mal Topluluğu Niteliğindeki Tüzel Kişiler	214
d. Tüzel Kişilerin Ehliyeti.....	214
aa. Tüzel Kişilerin Hak Ehliyeti	214
bb. Tüzel Kişilerin Fiil Ehliyeti.....	215
e. Tüzel Kişiliğin Sona Ermesi.....	216
C. AİLE HUKUKU	217
1. Evlilik Hukuku.....	218
a. Nişanlanma.....	218
b. Evlenme.....	220
aa. Evlenmenin Maddi Şartları.....	220
aaa. Evlenme Ehliyeti.....	220
bbb. Evlenme Engelleri.....	221
bb. Evlenmenin Şekli Şartlar	222
c. Evliliğin Sona Ermesi.....	224
aa. Evlenmenin Hükümsüzlüğü.....	224
aaa. Yokluk.....	224
bbb. Mutlak Butlan	224
ccc. Nisbi Butlan.....	225
bb. Boşanma	226

aaa. Boşanma Kavramı	226
bbb. Boşanma Sebepleri	226
d. Evlilik Birliğinde Mal Rejimleri	228
2. Soybağı (Nesep)	230
3. Velayet ve Vesayet	232
D. MİRAS HUKUKU	233
1. Genel Olarak	233
2. Miras Hukukunun Ana Kavramları	233
a. Mirasbırakan	233
b. Tereke	234
c. Mirasçı	234
aa. Kanunî Mirasçılık	234
bb. Atanmış Mirasçılık	236
d. Ölüme Bağlı Tasarruflar	236
aa. Şekli Anlamda Ölüme Bağlı Tasarruflar	236
bb. Maddî Anlamda Ölüme Bağlı Tasarruflar	237
e. Mirasın Geçmesi	238
f. Mirasçılık Ehliyeti	238
g. Mirasın Reddi	239
E. EŞYA HUKUKU	240
1. Genel Olarak	240
2. Maddî Eşya Hukuku	240
a. Mülkiyet Hakkı	240
aa. Genel Olarak	240
bb. Mülkiyet Hakkının Kapsamı	241
aaa. Bütünleyici Parça	241
bbb. Eklenti	241
cc. Mülkiyetin Çeşitleri	242
aaa. Tek Kişi Mülkiyeti – Birlikte Mülkiyet	242
bbb. Taşınır Mülkiyeti – Taşınmaz Mülkiyeti	242
b. Sınırlı Aynî Haklar	243
aa. Genel Olarak	243
bb. Sınırlı Aynî Hakların Çeşitleri	243

aaa. İrtifak Hakları.....	243
bbb. Rehin Hakkı	244
ccc. Taşınmaz Yüğü	245
3. Şekli Eşya Hukuku	246
a. Zilyetlik	246
b. Tapu Sicili.....	247
II. BORÇLAR HUKUKU	247
A. BORÇLAR HUKUKUNUN TANIMI VE KONUSU.....	247
B. BORÇ VE BORÇ İLİŞKİSİ KAVRAMLARI	248
1. Borç.....	248
2. Borç İlişkisi	248
C. BORÇLARIN KAYNAKLARI	249
1. Sözleşmeler	249
2. Haksız Fiil.....	252
3. Sebepsiz Zenginleşme	253
D. BORCUN İFA EDİLMEMESİ	256
1. Kusurlu İfa İmkânsızlığı.....	256
2. Borçlunun Temerrüdü.....	256
3. Borcun Gereği Gibi İfa Edilmemesi (Kötü İfa).....	257
4. Borç İlişkinin ve Borcun Sona Ermesi.....	257
E. MÜTESELSİL BORÇLULUK VE ALACAKLILIK.....	258
F. ŞARTA BAĞLI BORÇLAR.....	258
G. CEZAİ ŞART (CEZA KOŞULU)	259
H. CAYMA PARASI (PİŞMANLIK AKÇESİ)	259
I. BAĞLANMA PARASI (PEY AKÇESİ)	259
III. TİCARET HUKUKU	260
A. TİCARİ İŞLETME HUKUKU.....	260
1. Ticari İşletme.....	260
2. Tacir	260
3. Ticaret Sicili	261
4. Ticaret Unvanı	261
5. İşletme Adı	262
6. Marka.....	262

7. Haksız Rekabet.....	262
8. Ticari Defterler.....	263
B. ŞİRKETLER HUKUKU.....	263
1. Şirket Kavramı.....	264
2. Şirket Türleri	264
a. Kollektif Şirket	264
b. Komandit Şirket	265
c. Anonim Şirket	265
d. Limited Şirket.....	265
e. Kooperatifler	265
f. Adi Şirket	266
C. KIYMETLİ EVRAK HUKUKU.....	266
D. TAŞIMA HUKUKU.....	267
E. DENİZ TİCARETİ HUKUKU	267
F. SİGORTA HUKUKU	268
IV. MİLLETLERARASI ÖZEL HUKUK	269
A. VATANDAŞLIK HUKUKU	269
B. YABANCILAR HUKUKU	270
C. KANUNLAR İHTİLAFI	271
§ 3. KAMU HUKUKUNUN DALLARI.....	272
I. GENEL OLARAK	272
II. ANAYASA HUKUKU	272
A. GENEL OLARAK	272
B. ANAYASA HUKUKUNUN ÜLKEMİZDEKİ TARİHİ GELİŞİMİ	273
C. ANAYASA HUKUKUNUN TEMEL İLKELERİ	273
D. ANAYASAYA GÖRE DEVLET ORGANLARI	274
1. Yasama.....	274
2. Yürütme	274
3. Yargı.....	276
II. İDARE HUKUKU	277
A. GENEL OLARAK	277
B. İDARİ ÖRGÜTLENME – İDARİ TEŞKİLAT	278
1. Merkezden Yönetim	278

2. Yerinden Yönetim	279
C. İDARİ FAALİYET	280
D. İDARİ PERSONEL	282
E. İDARENİN DENETİMİ.....	282
III. CEZA HUKUKU	284
A. GENEL OLARAK	284
B. MADDİ CEZA HUKUKU	285
1. Maddi Ceza Hukukuna Hâkim Olan İlkeler.....	286
a. Kusur İlkesi	286
b. Hukuk Devleti İlkesi	286
c. Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesi	287
d. Belirlilik İlkesi	287
2. İlkelerin Değerlendirilmesi	288
3. Suç ve Suçun Unsurları.....	288
a. Suç	288
b. Suçun Unsurları	289
aa. Suçun Maddi Unsuru.....	289
bb. Suçun Manevi Unsuru	290
cc. Suçun Hukuka Aykırılık Unsuru	291
C. CEZA MUHALEMESİ HUKUKU.....	291
1. Genel Olarak	291
2. Ceza Muhakemesi Sürecinin İşleyişi.....	292
D. İNFAZ HUKUKU	293
IV. DEVLETLER GENEL HUKUKU (MİLLETLERARASI HUKUK).....	294
V. GENEL KAMU HUKUKU	295
A. GENEL OLARAK	295
B. DEVLET TÜRLERİ	295
VI. SOSYAL GÜVENLİK HUKUKU	296
VII. MALİ HUKUK.....	297
A. GENEL OLARAK	297
B. VERGİ (GELİR) HUKUKU	298
1. Genel Vergi Hukuku	298
2. Özel Vergi Hukuku (Türk Vergi Sistemi)	299

3. Vergi Hukukunun Kaynakları	300
4. Vergi İlişisinin Tarafları.....	300
5. Harcama (Gider) Hukuku	301
§ 4. KARMA HUKUK DALLARI	302
I. MEDENİ USUL HUKUKU	302
II. İCRA VE İFLAS HUKUKU	303
A. GENEL OLARAK	303
B. İCRA HUKUKU	303
C. İFLAS HUKUKU	304
D. KONKORDATO	305
III. İŞ HUKUKU	305
A. GENEL OLARAK	305
1. Bireysel İş Hukuku.....	306
2. Toplu İş Hukuku	306
B. İŞ HUKUKUNUN TEMEL KAVRAMLARI.....	306
IV. SERMAYE PİYASASI HUKUKU	308
V. BANKA HUKUKU	308
VI. TOPRAK HUKUKU	309
VII. FİKİR VE SANAT ESERLERİ HUKUKU	309
VIII. ÇEVRE HUKUKU	310
IX. TÜKETİCİ HUKUKU	310
X. REKABET HUKUKU	310
XI. HAVA HUKUKU	311

DOKUZUNCU BÖLÜM

YARGI ÖRGÜTÜ

§ 1. GENEL OLARAK.....	313
§ 2. ADLİ YARGI.....	315
I. GENEL OLARAK	315
II. İLK DERECE MAHKEMELERİ	315
A. HUKUK MAHKEMELERİ.....	315
B. CEZA MAHKEMELERİ	317
III. İKİNCİ DERECE MAHKEMELERİ	319

IV. ÜST DERECE MAHKEMESİ	321
§ 3. İDARİ YARGI.....	323
I. GENEL OLARAK	323
II. İLK DERECE MAHKEMELERİ.....	323
III. İKİNCİ DERECE MAHKEMELERİ.....	325
IV. ÜST DERECE MAHKEMESİ	326
§ 4. ANAYASA YARGISI.....	327
§ 5. UYUŞMAZLIK YARGISI	328
§ 6. HESAP YARGISI - SAYIŞTAY	329
§ 7. SEÇİM YARGISI	329
§ 8. ASKERİ YARGI.....	330
 YARARLANILAN KAYNAKLAR.....	331
 KAVRAM DİZİNİ	335